

UJ KELET

ESZAK-POLITIKAI-NAPILAP

Csak tetszhalott

Tegnap még azt hittük, meghalt, ma, hogy olvassuk a partecéduláját, úgy látjuk, csak tetszhalott. Ezt tudnia kell mindenkinek, annak is, aki írja, annak is, aki olvassa az ujságot, mert nincs elérhetőbb dolog a világon, mint az, ha a halottnak vélt felül a ravatalon. A pap abbahagyja a gyászbeszédet, a köny megfagy a pillákon, a nyelvek megdermednek. Ez a cenzura is csak fekszik a koporsóban, de él. Még erősebb, mint valaha, mert míg a füstölő gyertyák közt feküdt, kipihente magát. Holnapra kétkézzel ragadja torkon a gondolatot, holott eddig csak félkézzel tette. Hiába tolják az orrunk alá a hivatalos nekrológot, mi már látjuk őt mozgolódni. S az arca kezd szint kapni. Ami egyébként a parentáló-írásból is kitünik. Amely az előzetes cenzurát hatályon kívül helyezi — de. Előcibál egy háborus rendeletet, az 1916 évi 2798 számú: ez fog uralkodni helyette. Ami azt jelenti, hogy a szelíd és néhanap megértő cenzor helyett jön a szigorú, kérlelhetetlen ügyész. Ami azt jelenti, hogy visszatérünk a háborus állapotokhoz s ahelyett, hogy a közszabadságok szabadabban lélegzenének, zubbonyt kapnak a mellkasukra és kosarat a szájukra s a nyakukba tilalomtilinkót, amely minden lépésre ezt kondítja: tilos, tilos, tilos!

Vannak persze tilalmak, amelyek helyesek és önként érthetőek. Nem szabad támadni a koronát, sem a fennálló államrendet, sem a hadsereget. Ez természetes, senkise vitatja. De nem szabad támadni rendeleteket. Mi ez? Semmi más, mint háborus övintézkedés, nehogy a sajtó olyan rendeleteket ostromoljon, amelyek közvetlenül, vagy közvetve hadicélokot szolgálnak. Ezerkilencszáztizenhatban talán volt létjogosultsága, de ma? Ki bírálja meg a rendeleteket, ha nem a sajtó? A törvényeket a két parlament hozza, de még ezeket is lehet kritizálni. A rendeleteket legjobban esetben a minisztertanács, de igen gyakran csak egy-két miniszter vagy államtitkár. Ezek tehát tabu, hogy nem szabad hozzájuk nyúlni? Hiszen alkotmányos országban már azt is támadni kell, hogy nem törvényekkel, de rendeletekkel kormányoznak. Parlamentaris viszonyok között a törvény a törvény, a rendelet csak kivétel. Itt Nagyromániában igen gyakran léptetik elő szabállyá a rendeletet és degradálják kivétellé a törvényt. Előfordult, hogy a parlament hónapokig vitatkozott egyetlen törvényjavaslaton és megtörtént,

hogy egyetlen minisztertanács háromszáz rendeletet irtak alá. A cenzura idején megmondhatta az ember a véleményét az ilyesmiről, a cenzor tarsolyában nem is volt utasítás ellene. Most, hogy a cenzurát „megszüntetik“, intézményesen biztosítják a rendeletgyártást, tűz, jég, baleset ellen s az ujságíróra, aki a maga puritán bátorságát viszi harcba egy-egy rossz, kellemetlen, retrográd, közönségnyomorító rendelet ellen, rászabadítják az ügyészt minden hüvelykcsorító paragrafusával. Meghalt-e a cenzura?

Néhány szabadszemű bukaresti lap tisztán látja, hogy az új dekrétum nem feloldotta, de szigorította a cenzurát. S a szabadság vágyának harsányságával kiáltja el a vétőt. Ugy tudjuk, hogy a

román ujságírók egységesen foglalnak állást a cenzuraszünetelés új módja ellen. Ha odahívják minket, megmondjuk a véleményünket, amely e cikk szellemével azonos. Ha nem, vagy ha hatástalan lesz az óvásunk, mi azért továbbharcolunk a közszabadságokért, amelyek szerintünk az egyedüli eszköz arra, hogy az ország a jólét legmagasabb ormára lendüljön. Mi ha kell, ügyész és paragrafus ellenére is megmondjuk a véleményünket arról, ami szerintünk ország és közönség érdekében való. Nem vagyunk politikai kapaszkodoncok, nem törtétünk stállumok, pozíciók és hatalmak felé, de lelünk komoly és férfias becsületességgel törtétünk igazságra, igazságra, mindenén át és mindenekfelett igazságra.

Franciaországot nyugtalanítja Briand külpolitikája

Elhídegülés Anglia és Franciaország között — Németország február 15-én fizeti tartozásait — Európa újjáépítése A négyesszövetség válsága

Az Uj Kelet tudósítójától.

Berlin, január 4. Január 6-án megkezdte a cannesi konferencia munkáját. Lloyd George angol miniszterelnök már több mint egy hete elutazott Londonból, Briand Loucheur társaságában ma érkezik Cannesbe. A tárgyalások megindítása előtt Briand még hosszan tanácskozni fog Lloyd Georgeal. Lord Curzon szintén elutazott már Londonból. Vele egyidőben utazott Cannesbe az angol külügyminiszter több tisztviselője. A belga, japán és olasz delegátusok 6-án érkeznek meg a délfraanciaországi városkába. Gunaris görög miniszterelnök, aki már hetek óta Nyugateurópában tartózkodik, Rómából szintén Cannesbe utazott. Gunaris londoni és párisi tárgyalásai után Rómában tanácskozott az olasz kormánnyal. Rómában azonban nem tudta elfogadni a közeli Kelet békéjére vonatkozó javaslatát, Gunaris azért megy Cannesbe, hogy ebben az ügyben

a szövetségesek intervencióját kérje.

A szövetséges pénzügyi szakértők párisi tárgyalásai befejezés felé közelednek. A párisi tárgyalásokon Németország képviselői kijelentették, hogy a német birodalom kötelezettségének teljes egészében eleget tesz február 15-én. A jóvátételi bizottság tehát a cannesi konferencia előtt nem küld több ultimátumot Németországhoz. A „Newyork Herald“ a német javaslattal kapcsolatban azt írja, hogy Németország esedékes tartozásait a külföldi német tőkékből akarja fizetni. Maga Rathenau is hivatkozott arra, hogy Németországnak nagy kinnlevőségei vannak a külföldön. Ha ebből Németország ötszázmillió arany márkát fizet, Franciaország meg lesz elégedve. Németországra azonban az a veszély hárul, hogy

a német ipar nem tud nyersanyagot beszerezni a külföldön.

A német kormány mégis maga ajánlotta fel külföldön levő vagyonát, mert a német ipar Angliától biztatást kapott arra, ha nem is hivatalosan, nemhivatalosan az angol bankárok a német nagyipar számára nyersanyag beszerzésére hitelt adnak.

Anglia és Franciaország a cannesi konferencián terjeszti elő Európa újjáépítésére kidolgozott tervét. Ez a terv meg fogja ol-

dani az összes pénzügyi és gazdasági problémákat. A gazdasági konferenciát Párisban fogják megtartani. A konferencia egy nemzetközi szervezetet fog létesíteni, amely Európa szétrombolt kereskedelmi életét helyre fogja állítani. A nemzetközi szervezet, amely üzleti alapokon kiépített nemzetközi vállalkozás lesz,

huszmillió font tőkével indul.

A nemzetközi vállalkozás legfontosabb feladata, hogy helyreállítsa a valutáris biztonságot és olyan bázist teremtsen, amelyen Európa államai kikerülhetnek zűlélt gazdasági viszonyaik közül. Keleteurópa és Középeurópa számára, beleértve Németországot, Ausztriát és Magyarországot, új ércpénzt hoznak forgalomba aranyfedezettel, ami egyszerűen megoldja ezeknek az országoknak valutáris krízisét. A váltó árfolyamot angol tőke segítségével stabilizálni fogják. A konzorcium feladata lesz még, hogy minden gazdaságilag elgyengült országban olyan szervezetet létesítsen, amely a gyors konszolidációt elősegíti. A konzorcium

az angol fontot fogadja el hivatalosan fizetési eszközként.

Az „Echo de Paris“ értesülése szerint a nemzetközi vállalkozás részvényeit egyforma részben osztják fel Anglia, Franciaország, Olaszország és Németország között. Részvényeket kap Belgium és Hollandia is. Németország a jegyzett tőke felére biztosítékul adja az államvagyonát. A többi állam tőkebefektetését magánosoktól is beszerezheti. A német nyereség egyrészt át kell szolgáltatni a jóvátételi bizottságnak. A konzorcium vezetésében a résztvevő államok a jegyzett összegek arányában vehetnek részt.

Európa gazdasági újjáépítésére irányuló törekvésekkel egyidőben Anglia és Franciaország között

fokozottabb elhídegülés észlelhető.

Az elhídegülésnek máris mutatkoznak a diplomáciai hatásai. A megdöntött francia lapok aggodalommal szemlélik ezt az elhídegülési folyamatot. Szemrehányások hangzanak el a most visszalépett Berthelot ellen, akinek külpolitikáját súlyosan hibáztatják. Franciaország Washingtonban követte el a legnagyobb dip-

lomáciai hibákat. Berthelot tanácsára Brind Washingtonban megérkezése után nyolc nappal látogatta csak meg az angol delegációt. Később rájött a francia premier, hogy súlyos hibát követett el, de akkor már Anglia régen megegyezett Amerikával, holott Franciaország azért ment el Washingtonba, hogy ezt a megegyezést közvetítse. A megegyezés pedig az összes francia tervek megsemmisítette.

Briand még csak a pénzügyi problémáról se tárgyalhatott, ami washingtoni utazásának másik programja volt. A tengeralattjárókérdésben Franciaország eljutott politikai tévedéseinek csúcspontjára. Az angol felfogás ma már olyan távol áll a francia állásponttól, hogy barátságos megegyezés talán létre se jöhet. Ma már parlamenti és politikai körökben is tisztában vannak azzal, hogy Briand olyan diplomáciai hibákat követett el, amelyeket jóvátenni nem lehet.

Franciaország magatartása a tengeralattjárókérdésben annyira elkodvetlenítette Amerikát, hogy már idegenkedve fogadják a négyesszövetség gondolatát is. Franciaország politikája, Amerika szerint,

veszélyezteteli az általános békét.

Mindig többen vannak Amerikában, akik a négyesszövetség szerződésének ratifikálása ellen foglalnak állást. Cannesben dől el Amerika jövő magatartása. A „Daily Mail“ már azt írja, ha Franciaország nem enged álláspontjából, Amerika izolálja magát Európától. Az antant szövetségén belül is nagy a lehangoltság Franciaország ellen. A francia kormány most ebredt tudatára annak, hogy túlzásai milyen súlyos komplikációkat okozhatnak. A párisi kormány utasította a leszerelési konferencián résztvevő francia delegációt, hogy a tengeralattjárókérdésben fentartás nélkül fogadja el a Boot-féle javaslatot.

Feloszlatják az angol parlamentet

London, január 4. (Rti-Rador.) Lloyd George a királynak azt javasolta, hogy az angol parlamentet január 30-ika előtt oszlassa fel.

Anglia hozzájárul a török-francia egyezményhez

London, január 4. (Rti-Rador.) A „Times“ valószínűnek tartja, hogy az angol kormány hozzájárul a török-francia egyezményhez, amelyet Ciliciára vonatkozólag kötöttek.

Palesztinai hírek

Az Uj Kelet tudósítójától.

Ragaszkodni kell a bevándorlási feltételekhez

Az angol kormány átiratot intézett a cionista szervezethez, amelyben figyelmezteti, hogy az utóbbi időben Palesztinába érkezett bevándorlók leteleplési feltételei nem felelnek meg az érvényben levő rendeleteknek. A palesztinai kormány ennél fogva elhatározta, hogy az utóbbi időben Palesztinába érkezett bevándorlók leteleplési feltételei nem felelnek meg nem felelnek, a letelepedést megtagadja, még abban az esetben is, ha a beutazási vizumuk rendben találnának. Hogy azonban ama bevándorlók részére, akik már utban vannak, a letelepedést lehetővé tegyék, az új intézkedést csak azokkal a vizumokkal szemben érvényesítik, amelyeket ez év január 15-ike után állítottak ki. A cionista szervezet értesítette erről a különböző országokban működő Palesztina-hivatalokat és utasította őket, hogy szigorúan az érvényben levő rendeletekhez alkalmazzkodjanak. Illetékes helyen remélik, hogy a beutazási rendeleteket az angol kormány a palesztinai adminisztrációval egyetértően nemsokára revízió alá veszi.

Az aguda újabb árulása

A „Haarec“ jelenti, hogy de Haan professzor, az Agudat Jiszrael jeruzsálemi alelnöke levelet intézett Stors tábornokhoz, amelyben megállapítja, hogy nem azonosítja magát azokkal, akik az angol kormánynál Stors tábornok visszalépését szorgalmazzák.

A Hadassa betegápoló kurzusa

A jeruzsálemi Hadassa-iskolában a múlt héten fejezték be a betegápolónők hároméves tanfolyamát. Az ünnepélyen résztvettek a jeruzsálemi társadalom előkelőségei, közöttük lady Samuel is, aki a jeles eredménnyel levezgázott 22 ápoló nővérenek a bizonyítványokat átadta. Ez alkalommal héber beszédet intézett hozzájuk, amely a jelenlevők között nagy lelkesedést keltett.

Egészségügyi bizottság

A palesztinai cionistaszervezet végrehajtóbizottsága a karlsbadi kongresszus határozatai alapján kilenc tagú egészségügyi bizottságot létesít Palesztinában. A bizottság három tagját a palesztinai orvosok szervezete delegálja, egy tagot a betegpénztár, kettőt a

Vaad Leumi és hármat a cionista végrehajtóbizottság delegál.

A novemberi bevándorlás

November havában 765 bevándorló érkezett Palesztinába, 405 Jaffán, 324 Haifán és 36 Kantarán át érkezett az országba.

Abessziniai delegáció Palesztinában

Abesszinia alkirályának vezetése alatt nagyobb delegáció érkezett Palesztinába, amely többek között a zsidó telepítéseket is tanulmányozza. Az abessziniai delegáció tiszteletére a jeruzsálemi zsidók estélyt rendeztek, amelyen a cionista végrehajtóbizottság részéről Ussischkin és dr. Eder vettek részt. Az abessziniai delegáció vezetője felköszöntőt mondott, amelyben megemlítette, hogy ősi tradíciója alapján az abessziniai nép a zsidó nép leszármazottjának tartja magát és fejlődésének egy későbbi periódusában tért át a keresztény hitre. Abessziniában nem ismerik a vallásos türelmetlenséget és mindazok után, amiket Palesztinában tapasztaltak, otthon mindent el fognak követni, hogy az abessziniai népben a zsidó nép törekvése iránt való érdeklődést fokozzák és megszilárdítsák.

Uj kereskedelmi vállalatok Palesztinában

Az utóbbi időben a következő cégeket jegyezték be Palesztinában:

1. Moses Bloch és Benderly szövögyára Jaffában, melynek 6000 fontnyi alaptőkéje 240 darab 25 fontos részvényben van.
2. „Raanan“ cukorkagyár Tel-Avivban. Alaptőkéje 2000 font sterling.
3. „Achdut Haavoda“ könyvkiadóvállalat. Vezetői: Blumenfeld, Ben Gorion, Tabenkin, Jabneeli és David Katzenelson. Székhelye: Tel Aviv, 1010 font alaptőkével.
4. „Naglia“ fürdő berendezési társaság Tel-Avivban. Vagyona 4032 font.
5. Hitelintézet a palesztinai ipar fejlesztésére. Székhelye Jaffa, vezetője Benderly, alaptőkéje 100.000 font. A részvénytársaságot az amerikai Palesztina-társaság tagjai, Benderly, dr. Levy, dr. de Soła Pool, M. Kantor, Henriette Szold és Sophie Berger alapították.
6. Mezőgazdasági bank Jaffában, vezetője Benderly, alaptőkéje 100.000 font. Ezt a céget is az amerikai Palesztina-társaság alapította.
7. „Achuza“-társaság, mely az erc-

Figurák

írta: Ujvári Péter

Az öregek már megegyeztek, csak az kellett még, hogy a fiatalok is igent mondanak. A fiatalok már nem voltak nagyon fiatalok. Kréndelet özvegyasszony volt, Avrom-Mojse özvegyember. Kréndelet sirt, felőle tehát nyugodtak lehettek. Ha már sirt, hát ez annyi, mintha igent mondana. De Avrom-Mojse még mindig hallgatott. Reb Niszont bántotta ez a tétovázás.

— Mit huzózkodol — forrt ki belőle a sértett önértet — az én lányaim után kapkodni szoktak. Egy tréfa, hogy milyen embereket faragok én a vejeimből. Gömört és fél Borsodot a legidősebbnek adtam. Hevest és a Jászágót a középsőnek, a Duna—Tiszaközét a legfiatalabbnak. Magamnak is maradt még valami, Pest és az egész Felvidék az enyém. Nem nagyon sok, de hál' istennek megélek belőle és ha a jó isten megsegít és a korcsmába beletemeted a hozományodat, hát egy-két megyét neked is adhatok.

Reb Niszon úgy beszélt, mint egy király, aki örökösai között felosztja a tartományait. Hiszen e tartományok valóban az övéi voltak. Az apjától örökölte őket, aki Landschnorrer volt.

Avrom-Mojse még mindig hallgatott. Reb Niszon megbizsergette az ambícióját és most azon törte a fejét, hogyan értékesítse a dominiumot, ha egyszer az ő kezére jut. Arról szó se lehet, hogy az apósa stílusát kövesse. Természete és tehetsége a nagy koncepciók felé hajította.

— Jól van — szólalt meg végre — el-

veszem Kréndelet, de koszt nélkül. Engem ne tartson el senki, megélek a magam emberségéből is. Koszt helyett hozományt kérek, még pedig kétszáz forintot, aztán Pestet is. Pest az enyém lesz.

Reb Niszon olyan szemet vetett rá, mint a gyilkosra. Épen Pestet akarja. Hát ő már eltemesse magát? De belenyugodott Mit csináljon? A lányáért feláldozza magát. Egy ilyen szegény özvegyasszonyért mindent meg kell tenni.

Csak egy dolgot kellett még tisztáznia. Reb Niszon ettől félt legjobban. Kréndelet gyerekeit nem szívesen emlegette. Igaz, hogy Avrom-Mojse szintén özvegyember, de gyerektelen és még eláll talán a pártitól, ha megtudja, hogy nyolc árva mellett kell vállalnia apai kötelességeket. De a dologról mégiscsak beszélni kell. Hát beszélt róla.

— Ami pedig az árvákat illeti, hát nem kell, hogy nagy gondban légy miattuk. Az árvákat megfélezzük. Négy nálam marad.

Avrom-Mojse tiltakozott.

— Szó nincs róla. Hol marad akkor a hozomány? Nekem mind a nyolc kell.

Reb Niszon ellágyult. Mégis csak derék ember ez az Avrom-Mojse.

Megtartották hát az eljegyzést, nemsokára az esküvőt is.

A korcsma rosszul ment, a kétszáz forintból már alig maradt valami.

— Most mit csinálunk? — kérdezte Kréndelet.

— Mi az, hogy mit csinálunk — felelt Avrom-Mojse — talán azt hiszed, hogy kőből van az én szívem? Nem azért adott nekem nyolc árvát az isten, hogy ránk vénüljenek.

Jövöre férjhez adom Chavelet. Ebből aztán mink is megélünk.

Avrom-Mojse utra kelt. Azt mondta: Pest nagy város, hát a nagy ünnepekig ottmarad. Kevesebb idő alatt nem végezheti el a dolgát.

Hát négy hónapig elmaradt. Mikor visszajött, nyolcszáz forintot hozott magával, a hachnoszesz kalle ennyit jövedelmezett. Négyszázat adott az árváknak, négyet magának tartott meg. Az árva is jóljárt és ő is. Hiába, szép és tisztességes foglalkozás a hachnoszesz kalle.

Nyolc esztendőig folytatta ezt a nemes üzletet, Kréndelet árváit mind férjhez adta. Ma a legfiatalabb is kikerült a házból.

— Hát most mit fogsz csinálni? — kérdezte nagy gondsággal Kréndelet.

Avrom-Mojse csak mosolygott.

— No hallod, azt csinállok, amit eddig csináltam.

— De mikor már a lányaim férjhez mentek.

— Nyolcat adtam férjhez, hát elég praksziszom van már ebben. Én már lány nélkül is tudok házasságokat kötni.

És ezután is évről-évre Pestre ment, mikor az apósa meghalt és a felvidéket örökölte, a felvidékre is és hozományt gyűjtött a férjhez adandó árva részére. Harminczor tette meg az utat és mindig jó eredménnyel. Az emberek pénzt adtak neki, de néha mégis akadt valaki, aki fejet csóvált:

— De sok árva van azon a Bodrogliszkán és az a csoda, hogy mind ezé az Avrom-Mojseé.

israeli bevándorlás megkönnyítésére s az immigrálók segélyezésére alakult Manhattauban (New-York állam) Vagyona 10 ezer dollár.

8. A napokban nyert hatósági jóváhagyást a „Gaula“-társaság, amely a még az odesszai cionisták által alapított Geula betéti társaságnak lépett a helyébe. A régi Geula a palesztinai földvásárlásra alakult és később kooperációs viszonyba került a letelepedést elősegítő társasággal s a zsidó kolóniákhoz közeleső nagyobb birtokok megszerzésével sikerült neki a zsidó birtokot szaporítani Palesztinában. A Geula részt vett a Tel-Aviv

telkének megvásárlásában s a Tel-Aviv és a régi Jaffa közötti kerék megvételeivel, a Növekedek és Növe-Salom zsidó telepek bevona-sával önálló társasággá fejlődött ki. A kormány jóváhagyása most lehetővé teszi a „Geulah“-nak, hogy működési körét kitágítsa. Az elmúlt 1921 évben forgalma meghaladta a százezer font sterlinget. Ezideig a következő területeket vásárolta meg a társaság: Petac-Tikvában 2651, Mesahban 308, Rechobothban 2693, Rison-le-Cionban 356, Gederahban 1761, Chederahban 728, Nész-Cionban 2081, Kfar-Mabalban 4400. Kfar-Uriahban 5300, összesen 21.712 dunamot.

Az eltírtolt erdélyi memorandum

Az erdélyi néppártiak felpanaszolták Averescunak Erdély szomorú helyzetét — A kormány helyzete

Az Uj Kelet tudósítójától

Az erdélyi politikusok pártállásra való tekintet nélkül kezdik érezni annak szükségét, hogy az erdélyi érdekek megvédésére szoros blokkban egyesüljenek. A kezdeményezés ez-alkalommal az erdélyi néppárti képviselők egy csoportjából indult ki, akik már hetek óta tárgyalnak a nemzeti párt vezéreivel a meg-egyezésről. Egyes bukaresti sajtóorgánumok ezeket a néppárti képviselőket oportunizmus-sal vádolták meg. Az egyik erdélyi politikus ma nyilatkozik ebben a kérdésben és a leg-határozottabban visszautasítja ezt a vádat. Szerinte bebizonyított tény, hogy az erdélyi néppártiak már abban az időben, amikor az Averescu-kormány még uralmon volt, ismét-ten kifejezésre juttatták elégedetlenségüket a kormány erdélyi politikájával szemben.

A R. T. I. tudósítójának sikerült annak a memorandumnak egy példányát megszerez-nie, amelyet az averescanus erdélyi képviselők és szenátorok Averescunak még miniszterel-nöksége ideje alatt átnyújtottak, de amely eddig titokban maradt. Ez a memorandum szomorú képét festi meg az erdélyi helyzetnek, de jellemző az erdélyi néppárti képviselőkre is, akik bár világosan látták az egyre súlyosbodó helyzetet és a kormány határozott Erdélyellenes politikáját, mégis megmaradtak Averescu olda-lán és támogatták mindvégig.

A memorandum

„Felhívjuk Önt — így szól a memoran-dum — Tábornok Ur, tegyen meg mindent, hogy ne kerüljünk azon kinos helyzetbe, hogy választanunk kelljen Ön és az erdélyi nép között, amelynek felelősek vagyunk.“

A memorandumot még hónapokkal a bukás előtt az erdélyi néppárti képviselők megbízásából Mihali Tivadar és Beu (Nagy-szeben) szenátorok, dr. Ghilezan és Latia (Bánát) képviselők és Jacob (Oradeamare) megszer-kesztették és átnyújtották Averescunak. A memorandum mindenekelőtt rámutat az egy-ségesítés teljesen elcsúszott és elhibázott voltára és követeli, hogy ne áldozzanak fel semmit Erdély törvényeiből, amelyek fejlett jogélet produktumai.

Ne semmisítsék meg a jót, ami itt megvolt.

Nagyszámú rendelet érkezik folytonosan Bu-karestből, amelyek teljesen ellentétben állanak az itteni törvényekkel és nagy károkat okoz-nak a népnek, mert azt mutatják, hogy kibo-csátóik teljesen félreismerik az itteni helyzetet. Az utolsó óra, hogy a vezető körök arra a meggyőződésre jussanak, hogy csak azon egy-ségesítési intézkedések járulhatnak hozzá az ország konszolidációjához, amelyek törvényes uton, alapos tanulmányozás után készülnek, mert elhamarkodott és kapkodó kísérletek csak zavart és tájékozatlanságot keltenek a végrehajtó szervek körében, elégedetlenséget és bizalmatlanságot szülnék az ország vezetőivel szemben.

A helyzet elviselhetetlenné vált, a téve-dések és hibák halmozása valóságos káoszt teremtett. Ma, amikor még nem késő, szent kötelességünknek tekintjük a legerélyesebben tiltakozni ez ellen a rendszer ellen. Nem tudjuk megérteni, miért negligálják a kolozs-

vári egységesítési bizottságot azon intézkedések meghozatalánál, amelyek Erdélyre vonatkoz-nak. Erdély népe szemrehányásokkal illet bennünket, hogy mi vagyunk a bűnösök, hogy Erdély érdekeit nem vesszük figyelembe, pedig kezdettől fogva mi voltunk azok, akik tiltakoztunk az ellen, hogy teljesen ignorálják az az erdélyiek az erdélyi kérdésekben. A sok hiba és mulasztás következtében a törvények iránti tisztelet csökkent. Rendszeres munkát igen nehéz ebben a zürzavarban kifejtetni.

Mindezeknél fogva a memorandumot aláíró erdélyi néppárti képviselők és szenáto-rok nem is szorítokozunk már egyszerű tiltakozásra és nem elégszünk meg egyszerű ígé-retekkel, hanem kényszerítve érezzük ma-gunkat garanciákat is követelni alábbiak azonnali és radikális teljesítésére:

1. Az egységesítési bizottság azonnali átszervezése. Minden intézkedés ezen bizott-ság útján történjen. Minden miniszterium-ban állítsanak fel egy erdélyi szekciót, ame-lyekben csak szakértők, kompetens férfiak legyenek. Miután a fővárosban a lakás-zükség rendkívül nagy, szüntessék meg a szűkírgazgatóságoknak áthelyezését a fő-városba. Helyezzék hatályon kívül a köz-oktatásügyi államtitkárság áthelyezését, ame-lyet az erdélyiek meghallgatása nélkül ren-deltek el.

Kívánjuk a kisebbségi államtitkárság reorganizálását, mint kodifikáló és egysé-gesítési államtitkárság. A törvényhozás elé ne terjeszthessenek semmiféle törvényjavas-latot anélkül, hogy az erdélyi kompetens szakembereket meg ne hallgatnák. (Mint pl. a választói reformot és a közigazgatási reformjavaslatot az erdélyiek teljes tudomása nélkül terjesztették be.)

2. Vonják vissza azon rendeleteket, amelyek a törvényekkel ellentétben állanak és annyi zavart okoztak. (Lakásügy, mo-nopóliumok, nyugdíjügy, stb.)

3. Rendezzék a tisztviselőkérdést. Ne nevezzenek ki kvalifikáció nélküli tisztviselő-ket. Szűnjenek meg a hirtelen áthelyezések. Revidéálják az igazságügyminiszteri hibás kinevezéseket. Szűnjön meg a protekció.

4. Rendkívüli figyelmet fordítsanak a gazdasági kérdések rendesítésére. Szüntessék meg az erdélyi kivitelnek mindenféle tulhaj-tott illetekkel és hallatlan formalitásokkal való megfojtása. Tönkretették Erdély kivi-telét, megosztották külföldi piacaitól, fa-, marha-, só-, szesz- stb. kivitelétől. Ne csak a kincstár érdekeit tekintésük, hanem a kereskedelem és mezőgazdasági érdekekre is tekintettel legyenek.

5. Revidéálják a munkaügyi minisz-teriumnak különböző rendeleteit, így a Casa Centrala feloszlását, ami ellen a munkás-ság és munkaadók joggal panaszkodnak.

A memorandum így végződik:

Kívánjuk, Tábornok Ur, hallgassa meg négy millió erdélyi román ember szavát. Nem szabad elfelejtenie, hogy ez a nép hosszú ideig idegen uralom alatt szenvedett és ma a nemzeti uralomtól egészséges politikát és több igazságot követel. Ha ezen követeléseinket nem teljesítik, úgy kénytelenek lennünk a nép-pártból kilépni.

A kormány helyzete még bizonytalan. Az „Adeveru“ értesülése szerint

Take Jonescu január 16-án le fog mondani.

A probléma ma már az, ki következik utána. Beszélnek semlegesített, koncentrációs és par-lamenti kormányról, amelynek tulajdonképen ugyanaz lenne a feladata, mint egy liberális kormány: feloszlítani a parlamentet. Csak-hogy a liberális kormány választásai teljes fel-fordulást és végletekig menő harcot jelentene-nek, ami a mai pénzügyi krízisben katasztró-fára vezethetne. Ezért az uralkodó nem is hívja meg Bratianut addig a hatalomra, míg a pénzügyi helyzet meg nem javul. A politiku-sokat élénken foglalkoztatja Take Jonescu ellen benyújtandó bizalmatlansági indítvány sorsa is. Némelyik szerint a kormány nem a kamarában, hanem a szenátusban fogja a bi-zalmi kérdést felvetni, mert a szenátusban több kilátása van a támogatásra, azonkívül pedig egy esetleges szenátusi leszavazás nem olyan kinos, mintha a kamarában történe. A parasztpárt körében kijelentették, hogy a bizalmatlansági indítvánnyal szemben teljesen semleges álláspontot foglalnak el és tartózkodni fognak a szavazástól. Ez az elhatározás azon-ban még nem teljesen végleges.

Egyik legutóbbi táviratunk jelenti, hogy Oromolu, a Banca Nationala új kormányzója revízió alá veszi az Averescu-kormány által kért

500 millió kölcsön

ügyét. Azért jellemző ez a hír, mert tudva-levő, hogy Averescu bukásának egyik oka épen ez az 500 millió kölcsön volt, amelyet a Banca Nationala akkori liberális vezetősége megtagadott. Az ország pénzügyi helyzete azóta mitsem javult s a kormány ma is kény-telen igénybe venni ugyanazt a hitelt, de most már több szerencsével, mint Averescu, mert a bank élén saját embere áll.

Tegnap este minisztertanács volt, mely az általános politikai helyzettel foglalkozott a prefektusok jelentései alapján. Azután folyó ügyeket intéztek el. A minisztertanács elha-tározta, hogy a tisztviselőknek ezután nem fizet tulóra díjakat, csakis teljesen kivételes esetekben és az illető miniszter felelősségére.

Nagyatádi Szabó kibékült Bethlen miniszterelnökkel

A kiegészítő egységesen Bethlen mögött áll

Az Uj Kelet tudósítójától.

Budapest, január 5. A nemzetgyűlés teg-napi ülésén folytatták az indémítás vitáját. Az első felszólaló Benedek János volt, aki többek között a következőket mondotta:

— Megindultság fog el, amikor ismét fel-szólalok ebben a parlamentben, amelyben két évtizeden át működtem. Fájdalommal látom, hogy a világháború és az azt követő forra-dalmak olyan kiváló régi politikusokat söpör-tek el mint Tisza István, Déry Zoltán és Návay Lajos.

Ezután súlyos kritika alá vette a kor-mány politikáját. Különösen az amnesztia-rendeletet bírálta élesen.

A magyar belpolitika legújabb szenzá-ciója, hogy tegnap megtörtént a közeledés Nagyatádi Szabó és Bethlen miniszterelnök között. Nagyatádi kijelentette az újságíróknak, Hogy nem akar nehézséget gördíteni Bethlen utjába és a kiegészítő egységesen állást fog foglalni a többségi párt mellett. Illetékes he-lyen kijelentették, szó sincs róla, hogy a mi-niszterelnök akár a kiegészítő párt, akár más pártba belépne. A miniszterelnök most is tel-jesen pécsi beszédjének alapján áll és abból nem enged. Ezért nem is lép be semilyen pártba.

Ismét háború fenyeget a közeli Keleten

Athén, január 4. (Rti-Rador.) Hivatalos körök-ben kijelentik, ha a szövetségesek közvetítésének nem lenne eredménye, a háború Kemal és a görögök közt tovább fog tartani, mert Görögország nem mond le a kivívott előnyökről.

Vajda-Voevod nyilatkozik a kibontakozás lehetőségeiről, a nemzetiségi kérdéstről és a zsidóság politikai elhelyezkedéséről

Az Uj Kelet tudósítójától.

A politikai válság súlypontja, mint tegnap jelentettük, Erdélybe terelődött át és elsősorban a nemzeti párt magatartásától függ jórészt a kibontakozás.

Munkatársunk felkeresett több Kolozsváron tartózkodó nemzeti párti politikust, hogy a párt terveiről és a pártban uralkodó felfogásokról tájékozódást szerezzen. A nemzeti párt és Averescu-párt erdélyi csoportja közötti tárgyalások, mondották informátoraink, már túlhaladott álláspontot képeznek. A nemzeti párt százaskbizottsága elhatározta, hogy elvben semmi kifogása nincs az averescanusok visszatérése ellen és a visszatérés fölött egyénileg otnak határozni. Igen csodáltak Goga Octavian eljárását — mondotta egyik illusztris informátorunk — hogy amikor testvéri jobbot nyújtott, az Averescu-pártot nem volt hajlandó elhagyni. Nem tudjuk megérteni, hogyan tárgyalhat tehát az Averescu-párt egy integráns része velünk, akik

kimondottan regionalisták vagyunk.

Megegyezés esetén Gogák a regionalista és az unionista álláspont előnyeit is élveznék.

— Az Averescu-párt már születésekor halálra volt ítélve, mert elvi alap híján csak egyéni ambíció, érvényesülési vágy és üzleti érdek hozta létre és tartotta össze. A párt állandóan tájékozatlanul állott az események között. Amikor Averescu Vajda Sándort felkérte, hogy barátjával együtt lépjen be kormányban és Vajda ezt visszautasította, a tábornok hallatlan naivitással mondotta:

— Látja, amikor Ön felkért, hogy lépjek be a kormányba, nekem nem volt pártom és minden további nélkül eleget tettem a meg hívásnak.

Argetoianu ravasz bizantinus,

de neki sem sikerült az Averescu-kormány helyzetét megmenteni. Be kellett volna látniok, hogy ha a király bizalma öbennük megrendült, a helyet másnak kell átadni. Mindamellett döntő politikai befolyásukat megmenthették volna, ha a választójogi törvény megszavazására a király bizalmasának megadták volna a támogatást.

— Nagyon szerencsétlen ország vagyunk, mert területiális összetételünknek fogva politikusaink egyrésze Bizanában, másik része pedig a magyar oligarchia politikai iskolájában járt. Többséget sem összevásárolni, sem összekoldulni nem lehet. Savu a Bánátságban, Mihali Kolozsváron próbálkozik, de Take Jonescunak aligha fognak szavazatokat szállítani a bizalmatlansági indítvány elhárítására. Ez az akció melynek sikerében a vezetők is kételkednek, nem más, mint egy híd, amelyen Averescutól Take Jonescun keresztül Bratianuhoz kívánnak eljutni.

Az erdélyi magyarság szervezkedéséről és politikai aktivitásáról a nemzeti párt álláspontja az, hogy a magyarság és a többi nemzetiségi kisebbségek a gyulafehérvári határozatok alapján lépjenek azonnal aktivitásba. Bármilyen belső szándékokat táplálnak is a magyar vezetők, egyetlen román párt sem tehet jogos szemrehányást, mert hiszen a gyulafehérvári határozatokat a románok hozták. A gyulafehérvári határozatok revíziójáról elterjedt hírek nem nélkülöznek minden alapot. Ha a körülmények megkívánják, megint összejövünk Gyulafehérvárra. Ki fogjuk mutatni, hogy a határozatokban vállalt kötelezettségeket mi erdélyiek teljesítettük és számon fogjuk kérni a szerződő másik féltől is mindazt, amit velünk szemben elmulasztott.

A határozatok végrehajtásáról gondoskodni fogunk de a magyarság legyen tisztában azzal, hogy úgy, mint a határozatokat mi hoztuk és mi revidáljuk, épugy mi vagyunk hivatva azoknak megfelelő interpretálására is. Munkatársunknak alkalma volt

Vajda Sándor volt miniszterelnökkel is beszélni, aki nagyjában megerősítette értesü-

léseinket. A várható alakulásokról Vajda a következőket mondotta:

— Ha Take Jonescu nem tud többséget teremteni, ami nagyon valószínű, úgy három eshetőség áll nyitva. 1. A király megadja a ház feloszlására vonatkozó felhatalmazást, amely esetben sikerül az ugynevezett nagy kormányt létrehozni. A kormányban minden számottevő párt résztvenne, természetesen a liberálisok kizárásával. 2. A király megbíz más pártmberrel, akinek személye garancia arra, hogy a kilenc párt vezetőiből összeállított párt élén pártatlanul és igazságosan vezetni le az immár elkerülhetetlen választásokat. 3. Személyzetkormányt nevez ki a király hivatalnokokból a kuria elnökének vezetésére alatt. Ez a megoldás nem megfelelő, mert ezek a férfiak lehetnek kiváló szakemberek, de egyik sem politikus és intézkedéseik nyomán az országban csak bellum omnium contra omne is keletkezne.

A zsidóság elhelyezkedéséről a román belpolitikai életben igen nehéz véleményt mondani — mondotta a volt miniszterelnök — teljesen szervezetlenek. Olyan hírek terjedtek el, hogy az Alliance Israelite felhívta Románia zsidóságát, hogy választások esetén a liberális pártba szavazzon. Ez a hír kétségtelenül tendenciózus. Lehetséges, hogy a liberális pártban is el fognak helyezkedni zsidók, amint hogy Erdélyi Árpád ur, a székelyek egyik „vezére” is tagja lett a liberális pártnak.

Ez azonban csak a régi tradíciók következménye: Mangráék is Tisza István munka pártjában kerestek érvényesülést. Azt tartom, hogy a cionisták igyekezzenek mandátumhoz jutni ott, ahol nagy tömegekben élnek a zsidók, ott azonban, ahol a győzelem reményével a harcot nem vehetik fel, támogassák a hozzájuk legközelebb álló más politikai csoportokat.

Szomoru kritika az erdélyi közigazgatásról

Megfeledeztek a hadiárvákról és özvegyekről — Politika lett a közélet — Behozták Erdélybe a regátbeli politikánizmust

Az Uj Kelet tudósítójától.

Egyik legutóbbi számában ismertette az Uj Kelet dr. Sorban dési prefektus szenzációs kritikáját az erdélyi közigazgatásról, amelyben az erdélyi közigazgatásnak ez az alapos ismerője az általános bajokra mutat rá. Alább ismertetni fogjuk dr. Sorban tanulmányának azt a részét, amelyben a közigazgatás egyes ágait és a speciális bajokat teszi bírálat tárgyává.

A háboru utáni idők legnagyobb problémája

a rokkantak, hadiözvegyek és árvák ügye,

melyet egyáltalán nem intéztek el. Bármerre megyünk is, elsovadt asszonyokat találunk, angolkóros és skrotulás gyermekekkel a karjukon, félkezű, féllábu és félszemű rokkantakat. Ezeknek a szerencsétleneknek az ügyével nem törődik senki, a társadalom a szánalomra legméltoőbb része pedig nem képes a saját kérdését állandóan napirenden tartani. Hivatalosan alakítottak ugyan valami megyei szervezetet, amely a hadiárvák, özvegyek és rokkantak ügyével lett volna hivatva foglalkozni, de ez a szerv a valóságban nem létezik már. Két hónapi működés után, miután a hozzáfolyamodókat

igéretekkel bökésűen ellátta,

betöltött a hadkiegészítő parancsnokságokba, ezeknek pedig annyi más munkájuk van, hogy nem értek rá egyébbel is foglalkozni s így a hadiözvegyek, árvák és rokkantak már tíz hónapja nem kaptak nyugdíjat. A természetbeni segélyezésről álmodni sem lehet.

Senki sem törődik a hadiözvegyek, árvák

és rokkantak ügyével, mert nem fűződnek hozzá sem politikai, sem gazdasági érdekek. De annál több érdek fűződik az élelmezés kérdéséhez. Mig békeidőben a közéletmezés tisztára mezőgazdasági és kereskedelmi kérdés volt, a háboru alatt pedig adminisztráció-ügy, most

politikai kérdés lett belőle.

A különféle szervekkel való próbálkozás után Erdély közéletmezésével a bukaresti központi bevásárló bizottságot (Comisiunea superioara de transport de cumparara si regulamentarea vanzareii cerealelor de pe langa Ministerul de Interne) bízták meg, amely minden vármegyében külön bevásárló bizottságokat alakított.

A terményeket lekötötték, a gabonakereskedelem tönkrement, élelmet a gabonának nem adtak, úgyhogy a legkedvezőbb esetben is csak alig néhány hétre van egyes vármegyék szükséglete biztosítva, természetesen vidéken állandó vendég az éhség. Csak az országgyűlési választások alkalmával gondoskodtak némileg az éhség enyhítésére, de a rendelkezésre bocsátott szükségleti cikkeket nagyrésze hasznavehetetlen volt.

Ezzel a könyv első része, a kritika be is fejeződik, de mielőtt rátérne a problémák megoldási módjainak ismertetésére, külön fejezetben kifejti Sorban prefektus, hogy

Erdély az erdélyieké.

Ez nem üres jelszó, hanem az erdélyi nép legkomolyabb alapelve, melyet Vajda-Voevod Sándor mert elsőnek hangoztatni. Amig egy népnek, egy frakciónak, társadalmi osztálynak speciális sérelmei vannak, amelyek másoknál nincsenek meg, amelyeket meg lehetne szüntetni, de nem orvosolják őket, mi sem természetesebb, hogy ez a frakció minden erejével azon lesz, hogy szomoru helyzetén segítsen. Gazdaságilag tönkretették Erdélyt, a belföldi forgalmat lehetetlenné tették, a külföldi piacoktól elzárták az országot. Rengeteg kincsünk van és nincs mit csináljunk vele. A kereskedelmet megfosztották a szabadságától, a vállalkozási kedvet kiolták az emberekből. Ezzel szemben az okirályságbeliek viszik a szerepet a politikában, a közigazgatásban, a közlekedésben, a sajtóban, irodalomban és művészetben. Vagy talán arra szükség van-e, hogy

Erdély katonái gyámkodás alatt legyen?

Az állam legfőbb kötelessége, hogy az egyéni szabadságot biztosítsa, s helyett amikor legedesebben alszol, felzavar a sziguranca, a csendőrség vagy a lakáshivatal, hogy igazold magad, nincs-e nálad lopott holmi, huszonnégy óra belül üritsed ki a lakásodat.

Mi úgy képzeljük az egyesülést, hogy minden javunkat kicseréljük egymással. Ehelyett mi mindenünket odaadtuk s cserébe azt kaptuk, hogy gyarmatnak tekintenek és küzdőterévé lettünk egyes pártoknak és speciális érdekeknek. Behozták ide a regátbeli politikánizmust, amelynek sajnos erdélyiek is tapasztolnak, olyanok, akik tegnapielőtt még ellenségeink táborában voltak s ma ők a legjobb hazafiak.

Sok-sok probléma van Erdélyben s ezeket csakis az erdélyiek tudják véglegesen megoldani. Ne féljenek szeparációtól, de Erdély legyen az erdélyieké.

— **Zsidó zeneestélyt rendez a Jehudit.** Nehéz és dicséretes feladatot vállalt magára a kolozsvári zsidó nők „Jehudit” kultúregyesülete, mikor tervbe vette, hogy január 14-én este nagyszabású zsidó zeneestélyt rendez. A nagyszerű estély előkészületei serényen folynak. Pontos műsor még nincs, de annyi már tudunk, hogy a kolozsvári magyar színház tagjain kívül Kolozsvár közismert zsidó zene-művészei szerepelnek majd a műsoron hangversenyszámokkal, trióval, hegedűszóval és énekszámokkal. A nívós hangversenyt, amely a vármegyeháza dísztermében lesz, Giszkalay Jánosnak a zenéről szóló rövid előadás a fogja bevezetni.

Népítélet a Brecher-ház előtt

Az Uj Kelet tudósítójától.

Tegnap este — az Uj Kelet röviden jelezte már — a forgalmas Széchenyi-tér közelében, a Szamoshidnak a Cal. Regele Ferdinánd felé eső részén népítélet játszódott le. Ma az egész város erről a hirtelen megmozdulásról beszél, amelyben benne volt az utolsó években felgyülemlett minden lakás-keserűség kirobbanása. A népakaratnak erről a spontán kitöréséről esik majd szó, amely, hogy végtelenen nem fejeződött be, Chifor Juon rendőrkapitány érdeme.

Mi robbantotta ki a förgeteget?

Néhány vonással ismertessük itt a cselekvő és szenvedő két embert, ahogy viszonyaik a közelmúltban egymás érdekszférái ellen alakultak. Sok tanulság van ebben is.

A cselekvő ember Elian Viktor, a szász-fenesi szeszgyár és néhány év óta a szép sárga Brecher-ház tulajdonosa. A háboru elején Elian maga is küzdő kis emberke volt, a Mattai & Hutter cég pincemestere, majd helyi ügynöke. Lótott-futott, bort kínált vagy pálinkát kisebb-nagyobb tételben és boldog volt, ha rendelés lett a kínálat gyümölcse. Ilyenkor megkönnyebbült és szépnak látta az életet.

De szebb lett az élete a háboruval, amelyet mintha egyenesen neki csináltak volna.

Mint a mesebeli lovacska, amely arany-palotába tévedt és fölhalálván magát, kint harapdálni kezdte régi bajtársait, Elian Viktor is, mielőtt megvette a Brecher-palotát, nyomban nekiesett a ház régi üzletbérloének. Markovics órást, aki tizenkét év óta lakott a házban, egy küzdő, derék asszonyt, Lazarovics-nét, egy asztalosmester özvegyét és egy Roth nevű kavést szép sorjában kitétte a házból, mert raktár kellett neki és iroda és újabb szeszraktár.

Aztán ki szerette volna tenni Berger Dezső divatárut is, de ez már nehezen ment, mert Berger a talpára állott és a Tábla az újabb lakásrendelet értelmében, amely a szerződéseket 1925-ig meghosszabbítottak deklarálja, a bérloének ítélte a helyiséget.

Elérkeztünk a szenvedő emberhez. Ez az ember — Nóta Mór — a szó patológiai értelmében is szenved. Asztmás, beteges, megtört vallásos zsidó. A háboru nem neki csináltak. Bevonult és porcellánáru boltja, amit közel tíz év óta vezetett, tönkrement, ő maga fizikumában is leromlott a háboru során. Senki nem bántotta, nem zavarta, amíg a ház Brechert vallhatta tulajdonosául.

De jött Elian Viktor, úgy körülbelül három évvel ezelőtt és gondnokát és ügyvédjét Nóta Móra küldte. Hogy csináljanak szerződést. Hét évig jó volt szerződés nélkül is, most sürgős lett a szerződés, Jó — mondta Nóta — ha kell, legyen szerződés, csak be ne csapjanak az urak.

— Dehogyan csapjuk, dehogyan csapjuk — volt a felelet — épen az ön érdekében kell a szerződés. Nehogy kitegyék a helyiségből.

Közben duplájára — háromezerről hat-ezerre — emelték a házbérét. Nyilván az ő érdekében.

A szerződés egy évre szól. Lejárt, új szerződést csináltak. A háziur akkor meg is veregette Nóta Mór vállát és elismerte különböző érdemeit: hogy becsületes, hogy nem láncol, hogy ragaszkodik a vallásához és hogy szereti a családját.

— Csak nem hiszi, mondta egy alkalommal, hogy egy nyolcgyerekes, beteges embert lenne szívem kitenni az utcára!

Hát volt szíve.

Mert, hogy újabb szerződést kellett volna kötni, a háziur már nem veregetett vállat, hanem kifogásolta, hogy Nóta a bérelt helyiségben, ahol porcellánjaival ő maga is összetört, bőrüzletbe fogott. Igaz, hogy (szegény embert az ág is huzza) ebbe is belebukott. A bíróság akkoriban úgy ítélkezett, hogy nem kell kimennie. A porcellán és bőrraktár állványaira egy kis szatocsbolt jött,

amiből a szegény család szegényesen tudott megélni. A pör pedig folyt tovább. A járás-bíróság végre a szerződés és törvény alapján ítélkezett és ez úgy szót, hogy Nóta Mórnak ez év novemberében ki kell ürítenie a boltot. A lakbérleti bizottság pedig december tizenkilencedikét tűzte ki az ítélet terminusául. Az ítéletet megelébbzték és hivatkoztak arra a rendeletre, amely lejárt szerződések esetén is biztosítja 1925-ig a bérletet.

Tegnap délután a lakbérleti bizottság előtt folyt még ez ügyben a tárgyalás, amikor Elian kívánságára hatóság emberek kinyitatták a helyiséget. Erről a tárgyaláson jelen volt Nótáné értesült. Sietve lejött és apatikusan nézte, mint viszik el az utolsó léceket boltjából, amiben magának és nyolc gyermekének egy évtizeden kereste a betevő falatot.

A következő percben berohant a Metropól-kávéházba és kezeit tördelve panaszkodott.

Két-három pillanat alatt kiürült a helyiség. Az emberek odatódultak a boltához, ahol a két stráfkocsi már elindulásra készen állott. Elian személyzete, amely az aktusnál segédkezett, hirtelen eltűnt és az emberek — jól öltözött kereskedő-nép — a rendőrök jelenlétében szitkok kitörései közepette, visszahordták a boltba a széjjeltört és majdnem hasznavehetetlenné tett állványokat.

Közben a tömeg, két zsidó és egy magyar emberből álló bizottságot (Schäehter Izsó, Révész József és Bojer Ferenc) választott. A bizottságnak az lett volna a feladata, hogy Eliánnal tárgyaljon. De a tömeg valószínűleg megrohmozta a háztulajdonos irodáját és csak Chifor Juon kapitány éberségének köszönhető, hogy véres összetűzést el lehetett kerülni.

A tömeg csak akkor oszlott széjjel, amikor nagy lovas kirendeltség és számos gyalogos rendőr jelent meg a helyszínén.

A lakbérleti bizottság ma délelőtt hozta meg ítéletét. Ez sem Eliának, sem Nóta Mórnak nem itéli oda a helyiséget. Hanem pályázatot ír ki rá. Minthogy a rendelet értelmében a helyiségre Eliánnak joga van, ő is pályázhat.

Közben arról értesítenek bennünket Elian Viktor részéről, hogy Nóta Mórakkal már régebben és újabban is egyezkedő tárgyalások folytak. A dési rabbi és a malom-utcai rabbi fáradoztak azon, hogy a családot rábíráják a helyiség elhagyására és ebben az esetben Elian megfelelő kártalanítást biztosított volna akár más helyiségbe való áttelepítéssel, akár pénzzel. Ezt az ígéretét Elian ma is állja.

Általános munkaszünet van szombaton.

A kolozsvári rendőrprefektúra 7-1922 számmal rendeletet bocsátott ki, melyben a román karácsony-ünnepekre való tekintettel elrendeli, hogy ünnep előestéjén, pénteken a színházak, mozik és látványosságok nem tarthatnak előadást. Hasonlóképpen tilos a nyilvános mulatóhelyeken, vendéglőkben, kávéházakban a zene. Január 7-én, szombaton az összes üzletek, kereskedelmi s ipari vállalatok — az állandóan üzemelő gyárak kivételével — zárva tartandók. Karácsony másodnapján rendes vasárnapi munkaszünet van.

Királyi dekrétum a cenzura megszüntetéséről.

A „Monitorul Oficial” mai száma közli az előzetes cenzurára vonatkozó törvény hatályonkívül helyezéséről szóló királyi dekrétumot. A dekrétum hivatkozik az 1916 évi 2798 számú rendeletre, mely tiltja olyan cikkek közlését, amely támadja a koronát, a fennálló állam-endszert és a hadsereget. Tiltja továbbá olyan cikkek lekölését, amely izgat egyes kiadott rendeletek teljesítése ellen. Az „Adeverul” a dekrétummal kapcsolatban írja, hogy az az újságírók körében felháborodást keltett. A rendelet — írja a lap — nemcsak hogy nem függeszti fel a cenzurát, hanem azt szigorítja. A lap szerint az újságírók közelebről értekezletet tartanak ebben a kérdésben és egységesen állásfoglalnak a rendelet ellen. A katonai zónákra a rendelet nem vonatkozik. A cenzura megszüntetésével kapcsolatban lapunk vezető helyén mondjuk el véleményünket.

Botrány a nagyvárad zsidó-kórház főorvosi állása körül

Mikor az agudisták orvost választanak

Az Uj Kelet tudósítójától.

Páratlan kulturbotrány tartja izgalomban Nagyvárad zsidó közönségét. A kulturbotrány a várad Chevre Kadisa kórházorvosválasztásából pattant ki. A várad chaszidok és ugynevezett agudisták még mindig nem tudták megbocsájtani, hogy a hitközségi választások alkalmával a mizrachí-cionisták győzelmet arattak fölöttük és ezzel kezdetét vette az igazí zsidó szellemnek bevonulása a váradí hitközségbe. Most aztán alkalmuk nyílt, hogy régen érzett bosszújukat kitaltsék — nem a mizrachin, vagy a cionizmuson: ehhez gyöngék volnának, — hanem kórházi ápolásra szorult szegény és beteg zsidókon. Az esetről a következő tudósításunk számol be.

Három pályázat

A váradí Chevre Kadisa kórházában megüresedett a főorvosi állás. A chevre szabályszerűen pályázatot hirdetett és a meghirdetés alapján három orvos küldte be pályázatát. Dr. Dóri, dr. Fisch Aron és dr. Jacobi, a kolozsvári egyetem volt tanársegéde.

A pályázat, a szigoruan vallásos Nagyvárad zsidókórházának főorvosi állására szól és így, a pályázók közül az egyik: dr. Dóri, már eleve sem jöhetett komoly számításba. Nevezettről ugyanis köztudomású Váradon, hogy a zsidóságtól meglehetősen távol áll és felesége is keresztény. Maradt tehát választásra

dr. Fisch, vagy dr. Jacobi.

Mindkét orvos tiszteletreméltó egyéniség azzal a különbséggel, hogy dr. Fisch, kórházi gyakorlattal alig rendelkező orvos, míg dr. Jacobi mögött nagy kórházi praxis áll, már évekkel ezelőtt tanársegéd volt a kolozsvári egyetemen és az orvosi körökben általánosan elismert szakteknitely. Mint Jancsó professzor asszisztense, hosszú éveket töltött tudományos munkálkodásban s ma egyike az ország legkiválóbb belgyógyászainak és tudóspeciálistáinak. Zsidóság tekintetében dr. Jacobi állandóan és élénken résztvesz a zsidó közügyekben és egyike azoknak a ritka orvosoknak, akik szigoruan megtartják a zsidó vallást és a szombatot. Dr. Fisch, mint zsidó teljesen közömbös. Nagyvárad zsidó közönsége meg volt győződve róla, hogy a zsidókórház dr. Jacobiban olyan főorvost fog kapni, aki elismert szakavatottságán kívül még zsidó szempontból is minden kívánságnak megfelel. Azonban dr. Jacobi pályázati kérvényének szövegében egy hibát követett el. Többek között fölméltette, hogy jelenleg

a kolozsvári Tarbut-iskolák orvosi tisztségét zsidó érzéstől indítatva ingyenesen látja el.

Ez a tény épen elég volt arra, hogy a váradí agudisták szövetkezzenek Dr. Jacobi ellen. Nem akarunk cionista főorvost, — adták ki a jelszót és megindult a titkos szervezkedés. Az, hogy ez a cionista orvos, tudásánál fogya egyedül alkalmas a kórház vezetésére és hogy ez a cionista orvos véletlenül szigoruan vallásos és nem möchal-hassabbat, az a váradí agudistákat nem érdekelte. Ha már zsidóságról van szó, inkább gyujtsón a zsidó főorvos szombaton szivarra, csak cionista ne legyen. A zsidó betegek érdeke pedig egyáltalán nem jön számításba. Érdemes azoknak az antiszociális embereknek nevet nyilvános példengére állítani, akik ezt a csunya kampányt vezették. Kohn Dávid, Weisz I. Miksa és Freund Lajos váradí lakosok és agudisták voltak azok, Mikor Váradon híre terjedt, hogy Dr. Jacobi nemcsak elsőrangú orvos, hanem jó zsidó is és ennek következtében megválasztása biztosra volt tehető, a fölsorolt három ur új kortesfogást talát ki. Uton-utfélen hangoztatták, hogy a váradí állásért odahagyja jelenlegi helyét, Kolozsvárt. Közben tartottak a titkos gyűlések és haditanácskozások Kohn Dávid borkereskedő lakásán. Csunya szerepet játszott ebben a botrányban a Chevre Kadisa elnöke, Czukker József is.

Mint elnöknek, európai fogalmak szerint, pártatlannak és semlegesnek kellett volna lennie. Ezt ő maga is annyira átértette, hogy nyilvánosan ígéretet tett, hogy még akkor is tartózkodni fog a szavazástól, ha a szavazatok egyenlő mértékben esnének mindkét jelöltre. Ebben az esetben új szavazást fog elrendelni. ez a nyílt ígérete azonban Czukker Józsefet nem akadályozta meg abban, hogy mint elnök, már a választás folyamán leadja a saját szavazatát — dr. Fischre — és ezzel az

egy szavazattal győzött dr. Fisch. Illetve még ezzel az egy szavazattal sem. Mert Czukker elnök megtette azt is, hogy dr. Weimann Dezsőt, a chevra ügyészt megakadályozta szavazati jogának gyakorlásában, azon a címen, hogy ő ügyész a chevranak. Valóban pedig azért, mert tudta, hogy dr. Weimann Jacobira kíván szavazni. Dr. Weimann, szavazati jogában való megakadályoztatása következtében, az illetékes helyen azonnal megpeticionálta az egész választást.

Valósággal megdöbbentő képet nyújt ez a választási botrány, a váradi zsidó közéletéről és arról a hazug szemforgatásról, melyet egyes agudista érdekcsoportok, a zsidóságot széditeni akarják. Kohn Dávid borkereskedő, egyik leghevesebb ellenzője volt annak, hogy „cionista” orvos kerüljön a zsidókórház élére. Épen a mostani napokban gyógyult fel súlyos betegségből a fia. Felesége még most is súlyos beteg. De amikor az övéi életéről, amikor a saját bóréről volt szó, akkor nem igen nézte, hogy „cionista”-e az orvos, akkor csak az volt mérvadó, hogy elismert szakember legyen. Persze a szegény kórházi betegek ügye az más. Inkább pusztuljanak bele, semhogy cionista orvos kezelése alatt gyógyuljanak fel. Általában ezek az urak csudálatosan áldozatkészek és elvhűek tudnak lenni olyankor, amikor — a mások életéről és egészségéről van szó.

De ha lehet még csunyább az a tudatos megtévesztés, amit ez az érdekszövetkezet a vallásosság nevében cselekszik. Csunya jezsuita szemforgatással viszik piacra vallásos érzelmeiket, de Fuchs Sámuel ur. a váradi rabbi istenfelő bátyja, szemrebbenés nélkül szavaz a szigorúan vallásos dr. Jacobi ellen és választ meg a zsidókórház élére olyan orvost, akinek a zsidóság teljesen közömbös. Itt volna már az ideje, hogy a zsidóságnak őszintén és minden fontartás nélkül vallásos rétegei meglassák azt a csunya széditést, melyet egyes aguda körök a jóhiszeműek rovására elkövetnek.

Alkalmunk volt a váradi orvosi körökben megkérdezni, hogy véleményük szerint lesz-e ennek a választási botránynak folytatása?

— A kapott információk szerint föltétlenül lesz, minthogy dr. Weimann, a váradi zsidóság túlnyomó többségének megelégedésére, a választást megpeticionálta. Sőt nagyon valószínű az is, hogy dr. Fisch, akinek korrektségéhez szó nem férhet, a maga részéről vissza fogja utasítani ennek a botránynak választásnak eredményét és megválasztását ilyen körülmények között nem fogadja el. A közönség széles rétegei egyébként mélyen elítélik a rabbi viselkedését is, akinek kötelessége lett volna a választók figyelmét a zsidó választási szempontokra felhívni — és tovább is ragaszkodni ahhoz, hogy a kórház ügyét a jövőben olyan ember vezesse, akinek nincs része a kórház multjában és így szigorúan objektív intézője tud lenni a kórház személyi és tárgyi érdekeinek.

Anglia repülőgépen szállít csapatokat szállít Mezopotámiába

London, január 4. (Rfi-Rádor.) A kormány Mezopotámiába 20 óriási repülőgépet küldött, amelyeken csapatokat szállítanak. Ez az első eset, hogy katonai szállításokra légi járműveket használnak.

Az ír országgyűlés ratifikálja az angol-ír egyezményt

Dublin, jan. 4. (Rfi-Rádor.) Az ír országgyűlés újabb megkezdte az angol-ír egyezmény tárgyalását. A szónokok hangsúlyozták, hogy az ír közvélemény a ratifikálás mellett van. Corráváros, a sinnefinisták főfészke szintén a ratifikálás mellett foglalt állást.

HIREK

Az UJ KELET telefonjai:

Szerkesztőség 977. Kiadóhivatal 844.

Zs. N. Sz. 558.

Asér lamávet: lamávet

(Jer. XV.)

Azt mondom én: ha Mózes jönne mostan
És Sámuel előttem esdekelné,
S ruháját tépné magamezelelre
Jeremiás:

En hajthatatlan maradnék a rosszban,
En hajthatatlan maradnék a rosszban.

Azt mondanám a siratók sorának,
Kiknek ruhája ómiattuk tépett:

Vigyétek el előlem ezt a népet,

Vigyétek el:

Öngyilkosoknak nincsen bűnbocsánat,

Öngyilkosoknak nincsen bűnbocsánat.

Anyját káromló, hogyha bántja bűne,

Pörölgjön vélem, az kiáltson hozzám:

Nincs bűn, mitől én tisztára ne mosnám,

S idők mohán:

Nincs gyötrelmem, olyan, hogy meg ne szűnne,

Nincs gyötrelmem, olyan, hogy meg ne szűnne.

De átkozottak legyenek a gyávák:

Kik mámiás magukhalálát élék:

Csak félig élnek és halottak félig,

Öngyilkosok:

Mert rettegik maguk-föltámadását

És rettegik maguk-föltámadását.

Multat felednek és jövőt tagadnak

És irtózzák a viadalt mostant

Rohadt a vérük és a testük rozzant

És tétován

Volt s lesz között, a nincs mellett maradnak,

Volt s lesz között, a nincs mellett maradnak.

Penészlenek. A lelkiük fojtó pára.

Pusztuljanak a rothadók előlem.

S ha kérditek: hová az utvesztőben,

Azt mondom én:

Aki halálra való, az halálra,

Aki halálra való, az halálra!

g. j.

— **A karácsonyi munkaszünet.** A görögkeleti karácsony az államvallásra vonatkozó törvények értelmében munkaszünetet jelent egész Romániában. Karácsony napján, amely 7. és 8-án szombaton és vasárnap lesz, teljes munkaszünet van az országban; a nélkülözhetetlen üzemek kivételével minden munka szünetel. Újév napja, (január 14) szombatra esik; ez a nap is törvényes szünetnap.

— **Leánykérőbe jön Sándor szerb király?** Bukarestből jelentik, Sándor szerb király vasárnap Sinaia-ba érkezik és a királyi udvar vendége lesz. Sándor három napig marad Sinaia-ban. A vendég uralkodó mellé Mardarescu tábornokot osztották be. A szerb király családja gyászja miatt a fogadtatás intim jellegű lesz és a királyi család tagjain kívül csak a miniszterelnök és a külügyminiszter vesznek azon részt. A fővárosban ma híre terjedt, hogy Sándor szerb király látogatásának célja az, hogy megkérje Mariora királyi hercegnőnek, a királyi ifjabbik leányának kezét. Állítólag az eljegyzés is most fog megtörténni. Sándorral együtt állítólag Pasics is ideérkezik.

— **Készül a lakbérleti törvény.** Bukarestből jelentik: A tegnapi minisztertanács utasítást adott az igazságügyminiszternek, készítse el sürgősen a lakbérleti törvényt, hogy a parlament megnyílta után azonnal betervezhető legyen.

— **Miklós herceg Stockholmban.** Stockholm-ból jelentik: Miklós román herceg tegnapi ideérkezett a svéd testnevelési intézmények tanulmányozására. A királyi herceg innen tovább utazik Krisztianába.

— **Nemzetközi Duna bizottság új elnöke.** Bukarestből jelentik: Január másodikán a nemzetközi Duna-bizottság elnökségét hat hónapra Contzescu román delegátus vette át.

— **Revolveres látogató a tánciskolában.** Tegnap eset hat óra körül egy ittasnak látszó fiatalember állított be a Farkas-utcai ref. kollégium udvarára, ahol Radnayné-Fényes Jankának van a tánciskolája. A közismert tánc-tanár nő férje, dr. Radnay Zoltán, mikor látta, hogy a fiatalember fegyvert szorongat a zsebében, besietett a tornaterembe s figyelmeztette a közönséget, hogy ne ijedjenek meg, egyben maga mellé vette a történetesen ottlevő Vér Imre hírlapírót, hogy a részeg fiatalembert eltávolítsák. A sötét folyosón a turcsa látogató revolvert szegzett a két férfinék, de ezek villámgyorsan rávetették magukat a dühöngő fiatalemberre s félóra múlva a dühöngő fiatalemberrel a felőrai dulakodás után sikerült is a fegyvert kicsavarni a kezéből. Artalmatlanná tették és bekisérték a rendőrségre, ahol dr. Cosma ügyeletes tiszt kihallgatta a revolveres fiatalembert, aki Adean Györgynek, a gazdasági akadémia titkárnak mondotta magát. Ittas állapotban haza akart térni, hogy föblője magát, mert a menyasszonya elhagyta, de eltévedt. Így került a kollégiumba. Nem akart senkit sem bántani s csak ittas állapotának tudható be, hogy a leégyszerzésére sietőket megtámadta. A rendőrség megindította ellene az eljárást.

— **Sikkasztással vádolt irodafőnök.** A kolozsvári „Zea” krétagár bűnvádi feljelentést tett irodafőnöke, Oswald Rohrich ellen, akit 25 ezer lei elikkasztásával vádolt a gyár. Rohrich, akit természetesen azonnal elbocsátottak, bevallotta, hogy Erdély több városában kisebb-nagyobb összegeket felvett a gyár nevében, bár erre nem volt felhatalmazása s a pénzt elköltötte. A nyomozás eddigi adatai szerint Rohrich-nál nem forog fenn sikkasztás ténye, mert az irodafőnök elszámolási viszonyban állott a vállalattal, amelynek a kárt meg fogja téríteni.

— **Öngyilkos leány.** Puskás Julia 18 éves leány csütörtökön délelőtt öngyilkosságot követett el. Szerelmi bánatában szublimátot ivott Szántó-utca 57. számú lakásán. A helyszínről kiszállított rendőrségnek eddig még nem sikerült az életunt leányt kihallgatni. Állapota életveszélyes.

— **Sikkasztó prefektus.** Bukarestből jelentik: A konstanci rendőrség letartóztatta a volt prefektust, mert a hadikároslutaknak szánt anyagot elikkasztotta.

— **Zsidók, akik hozzánk tartoztok!** Kerüljétek a szefard sakterek igénybevitelét. Ne vásároljatok húst, húsmezőket vagy vágott libákat üzletükben. Rabbiságunk felügyelete alatt nem állanak és gabellát hozzánk nem fizetnek. Elvárjuk minden testvértől, hogy a legodaadóbb támogatásban fog bennünket e nehéz napokban részesíteni és a fentjelzett tilalmat nem fogja át lépni. **AZ ELNÖKSÉG.**

KÖZGAZDASÁG

Stinnes akarja felállítani az osztrák jegybankot

Az Uj Kelet tudósítójától.

Ausztria gazdasági birtokáért adáz küzdelem folyik. Nemcsak az amerikai magántőkés csoportok akarják rátenni kezüket az osztrák államra a Vandelp-féle tervezet révén, hanem a Középeurópában egyre erőteljesebben érvényesülő Loucher-tröszt is. Ez a tröszt a francia külügyi politika védelme alatt működik és épen a küszöbön álló cannesi tárgyalások révén akarja magának biztosítani a gazdasági hegemoniát a Duna-államokban. A Janai találkozón, mely Ausztriát a csehszlovák köztársasággal csatolta össze külpolitikai szempontból, igen kedvező a francia érvényesülésnek.

Csak természetes, hogy másrészt ez a terv nagyon súlyosan érinti Loucheur hatalmas versenytársának, Stinnesnek a körét. Stinnes kezd fokozatosan visszaszorulni a gazdasági harcban. A csehszlovák-osztrák gazdasági megégyezés nem első veresége. A franciák már korábban visszaverték egy nagyszabású osztrák előretörést, mely az Alpine-

Montan-Gesellschaft részvénytöbbségének a megszerzésében fejeződött ki. A francia kormány ugyanis erre megtiltotta, hogy Stinnes a francia megszállás alatt levő rajna-westfaliali bányákból szénexportálhasson ujonnan meghódított osztrák kohóműveibe. Az Alpine ezzel a cseh szén használatára kényeszerült.

Most Stinnes jelentős új támadásra készül az osztrák piacért való harcban. Stinnes, mint beavatott forrásból értesülünk, Wutte, volt osztrák nemzetgyűlési képviselő révén az osztrák kormány elé javaslatot terjesztett, hogy bizonyos feltételek mellett az Ausztria számára tervbevett új jegybankot megalapítja és a kibocsájtandó bankjegyekre aranyfedezetet fog előteremteni.

Stinnes e lépése igen kiszámított, ravasz sakkhuzás. Míg a francia érdekeltségek politikai feltételekhez is kötik az évek óta vajudó osztrák ujjáépítési hitelt, addig Stinnes a dolgot tisztán üzleti oldaláról fogja fel és jó pénzért hajlandó kölcsönt adni.

A német nehézipar kapitánya nagyon jól tudja, mit csinál. Az első állami pénztintézet megszerzésével, Ausztria pénzügyi diktátorává hatalmasodnék a Stinnes-tröszt, mely ilyenformán a Duna-államok egy hatalmas közlekedési gócpontja, bank-organizációja és valutapiaca felett nyerne hatalmat.

Zürichi tőzsde Nyitás: január 5-én. Berlin 265, Newyork 516, Milánó 2200, Prága 825, Budapest 85, Zágráb 185, Varsó 17, Bécs 17, osztr. kor. 10.

SZINHÁZ

Mefisztófelesz a bukaresti operában. Bukarestből jelentik: A bukaresti operaház tegnap mutatta be a Mefisztófelesz című operát. A premieren Erzsébet kir. hercegnő, a görög trónörökös neje férjével együtt megjelent.

HETI MŰSOR

Román Opera

Hétfőn: Sámson és Delila.
Szerda: Cavalleria rusticana. [Teljesen új szereposztással. Utána: Ballet.]
Péntek: Madame Butterfly.

Magyar Színház

Péntek délután 3 órakor: Kis kadét. (Operettujdonság, 7-edszer. Olcsó helyárrakkal.)
Szombat délután 3 órakor: Gróf Monte Cristo. (Olcsó helyárrakkal.)
Szombat este fél 8 órakor: Carmen. (Operarepríz, új szereposztással: Kolbay Ildikó, Rózsa, Takács Mihály, Bretán Miklós. Operahelyárrakkal. Napibérlet 78. sz. B. Előadás kezdetén a nézőtérre vezető ajtókat bezárják.)
Vasárnap délután 3 órakor: Tul a nagy Krivánon. (Operettujdonság, 35-ödször. Olcsó helyárrakkal.)
Vasárnap este fél 8 órakor: Stambul rózsája. (Operettujdonság, 51-edszer. Rendes helyárrakkal. Általános bérletszűnetben.)
A másorra tűzött előadások jegyei előre megválthatók a színház pénztáránál.

A színházi iroda hirei:

A péntek esti előadás elmarad. A kolozsvári belügyi rendelet folytán pénteken este nem lesz előadás a magyar színházban. A Kis kadét péntek délután 3 órára hirdetett előadását azonban változatlanul megtarthatják. A Naplemente második előadását a jövő héten tartják meg és pedig ugyanabban a bérletben, amely most elmaradt: 77. szám A.

Három délutáni előadás. Pénteken, szombaton és vasárnap délutáni előadások is lesznek a magyar színházban olcsó helyárrakkal. Pénteken Vízkereszt ünnepén — Farkas Imre nagy sikert aratott új operettje — a Kis kadét kerül színre hetedszer. Sereg Marcsa, Hort Idi, Nagy Gyula, Réthely, Leóvey játszik a Kis kadét főszerepeit. A rendkívül mulatságos és hangulatos új operettnek ez lesz az első délutáni előadása. Szombaton délután Dumas híres, romantikus, ötfelvonásos színművét, Gróf Monte Christo-t adják elő, a címszerepben Táray Ferencel. Vasárnap pedig Tul a nagy Krivánon kerül színre, szintén olcsó helyárrakkal. Mind a három délutáni előadásra már most árusítja a színházi pénztár a jegyeket.

Carmen és Stambul rózsája. Szombaton este másodszer adják a diadalmas sikerrel felújított Carmen-t s most Kolbay Ildikó fogja Micaélet, Takács Mihály Don Josat s Bretán Escamillót énekelni. A szombati Carmen-előadás jegyei a tömeges elővételből itélve, már előadás napja előtt elfogytak. Vasárnap este Fall Leó gyönyörű operettje, a Stambul rózsája

kerül színre, a főszerepben Kolbay Ildikóval, Sereg Marcsával, Réthelyvel és Berkyvel.

A mozgóik igazgatósága ezúton közli a mélyen tisztelt mozilátogató közönséggel, hogy az Uránia- és Eggetem-mozgóikban szombattól, január 7-től kezdődőleg a helyárrakat fel fogja emelni. E nehezen elhatározott lépésre azért kényszerült, mert az üzemi költségek, de kivált a filmek kölcsönadíjai pár héten belül több mint 100 százalékkal megragultak, annál is inkább, mert az igazgatóság ismerve a helyi mozilátogató közönség választékos ízlését, csupán elsőrangú slágereket vehet műsorra, ami most óriási anyagi áldozatokat követel. Mindamelllett el nem térve közismert üzleti alapelvtől, a méltányosságtól, terheinek csak egy nagyon csekély részét hárítja át a közönség vállaira, úgy, hogy a helyáremelés minden fajtájú jeggnél arányos és nagyon mérsékelt lesz. Amellett, hogy a kisebb teljesítőképességű közönség se legyen elzárva a kellemes és olcsó szórakozástól, az Apolló-mozgóban a régi helyárrak maradnak érvényben.

Főszerkesztő: **Dr. FISCHER JÓZSEF**

Felelős szerkesztő: **MARTON ERNŐ**

Kiadó: **KADIMA kiadóvállalat r.-t.**

Szerkesztőség: Calea Reg. Ferdinand (volt Ferenc József-ut) 48 - Kiadóhivatal: Szentlélek-utca 1/a. Fiókkiadóhivatalok: Nagyvárad, Deák F.-utca 9. Arad, Str. Alexandri 1. - Szatmár, Bathányi-u. 24.

Előfizetési ár havonként . . . . . 30 lei
Egyes szám ára mindenütt 1 lei 50 bani
Hirdetéseket milliméteres díjszabás szerint veszi fel a kiadóhivatal

NYILTTÉR*)

Ngilatkozat

Az »Ellenzék« és »5 órai Ujság« január 6-ai keltezett, de már 5-én megjelent számában „Elián ur kilakoltat” író és számos hangzatos alcimmal rosszakaratu információk alapján, mely információk javarésze dr. Leitner orvostól erednek, a közönséget teljesen félrevezető cikkek jelentek meg. — Az ellenem felhozott vádak teljesen alaptalanok.

Habár tényleg történtek kilakoltatások a Calea Regele Ferdinand 33. alatti házból, de minden esetben [dacára a bírósági végzéseknél és hogy nekem a helyiségekre feltétlenül szükségem van] kárpótlómat a kilakoltatottakat, — ami természetesen nem lett volna kötelességem.

Ugyancsak kárpótlómi akartam és akarom Nóta Móri is, hacsak ez lehetséges lesz.

A hamis vádak sugalmazója és a rágalmazó lapok ellen az eljárást ügyvédem útján megindítottam. Cluj, 1922 január 5.

Elián Viktor.

Nagyságos

Nistor Emil urnak

Cluj.

Megbizása alapján f. hó 3-án felkerestük Reinstein Izsák urat, a Banca Marmorosch et Blank cluji fiókjának igazgatóját és lovagias elégtételt kértünk tőle az Onnel szemben f. hó 2-án, a bank helyiségében elkövetett sértésekért.

Reinstein Izsák ur kijelentette, hogy miután a sértés hivatalos minőségben történt és mivel nem tűrheti, hogy alárendelt tisztviselője őt, mint a bank igazgatóját a bank helyiségében tanúsított viselkedésért felelősségre vonja, — a lovagias elégtételt adást megtagadja.

Miután Reinstein Izsák ur ismételt felszólításunkra is kitért a lovagias elégtételadás kötelezettsége alól, — megítéltel megbizását ezenel visszaadva, az Ön részéről az ügyet a lovagiasság szabályai szerint elintéztettnék és befejeztettnék nyilatkoztunk.

Cluj, 1922 január hó 3-án.

Kiváló tisztelettel:

Nagy Lajos.

Rasu Romulus.

*) E rovatban közöltektért a beküldő felelős.

Ujrafoncsorozás!

Péchy és Társa

Finntükrök gyártása!

Modern üvegcsiszoló és tükörárugyár

üzemét ORADEA-MARE (Nagyvárad) Str. Saguna (Kapucinus- u.) 20 megkezdte:

Minden méretű és minőségű tükrök, butorüvegek olcsó áron megrendelhetők.

KÉRJEN ÁRAJANLATOT!

Szamosvölgyi Vasut Rézvénytársaság.

No. 80/AI.

Hirdetmény

A Szamosvölgyi Vasutnál azonnal alkalmazást nyer egy gépészmérnök, egy építészmérnök, egy felsőiparisiskolát végzett [mechanikus], egy jogot végzett, 2-3 kereskedelmi iskolát végzett és több érettségizett vagy legalább 6 középiskolával bíró egyén.

Pályázhatnak olyan román anyanyelvű egyének, akik a román és magyar nyelvet úgy szóban, mint írásban tökéletesen bírják és esetleg németül vagy franciául is tudnak.

Előnyben részesülnek azok, akiknek vasuti gyakorlatuk van vagy még munkaképes vasuti nyugdíjasok.

Kérvények és okmányok január 20-áig a Szamosvölgyi Vasut igazgatóságához Dére küldendők be. Dé, 1922 január hó 2-án.

Az igazgatóság

Sándor Agoston utóda

uri divatáruháza Cluj, Sírada Memorandului, (Volt Unió-utca 2. szám.) 2849

Állandó újdonságok divatkülönlegességekben

Nagymennyiségű lámpáru, cseh táblaüveg, karlsbadi porcellán és Ditmár-féle lámpáru érkezett.

DEUTSCH R.I.

üveg és porcellán nagykereskedés részvénytársaság

Oradea-Mare — Nagyvárad, Str. Nicolae Jorga (volt Zöldfa-utca) 4.

TELEFON 71.

Pontos és szolid kiszolgálás.

Gutfried és Herskovits
Oradea-Mare — Nagyvárad
Piata Unirei 12. Szent László-tér

Erdély legnagyobb és leszolidabb importörjei. Állandó gyári lerakat chemnitzi kötött-szövött árukban, ugymint horgolt nyakendők, mindennemű harisnyák, sálak stb. Nagy raktár mindennemű hermandi olasz D. M. C. cernák és pamutokban.

Megrendeléseket postán eszközölünk.

APRÓHIRDETÉSEK

Egy szó ára 1 lei. Vastagabb betűvel 2 lei.
Legkisebb apróhirdetés ára 10 lei.

Jó karban levő írósz-
talokat megvételre kere-
sek. Cím a kiadóhivatal.

Irodai gyakorlattal bíró
gépió kisasszony magas
fizetéssel felvétetik. Ro-
mánul és németül tudó
előnyben részesül. Cím a
kiadóhivatalban.

Intelligens zsidó fia-
talember ötleten mérleg-
képes könyvelő és perfekt
magyar-német levelező,
több évi gyakorlattal és
üzleti jártassággal, keres-
bármilyen irodai alkalma-
zást, esetleg utazói állást
is vállalna, szombat meg-
tartásával. Szíves ajánla-
tokat „Török és meg-
bizható” jellegre az Uj
Kelet kiadóhivatalába
kérek. 3027-1

Egy új salon garnitúra
intarsia betéttel sűrűsen
eladó. Megtekinthető d. u.
2-5 között. Egyetem-u. 3.
I. em. 3.

Egy könyvkötő tanuló-
leány és egy segéd-
munkásné felvétetik Str.
Dorobantilor 16. Frater-
nitás-nyomdában.

Héber kurzushoz tanít-
ványokat keresek. Mér-
sékelt díjazást privátóra-
kat is adok. Cím a kiadó-
hivatalban.

Zongorák:

rövid kereszturos, —
pianinók, perzsaszó-
nyegek, antik butorok
és porcellánok jutá-
nyosan kerülnek eladásra
Sternberg régiségke-
reskedőnéj
Oradea-Mare, Sz. László-tér 2

Paplan, matrac, ágynemű készen
és rendelésre legolcsóbban

Stern-nél Cluj,

Bocskai-utca 9 szám alatt szerezhetők be

Cseh cukor-import

Rizs, Korffs-cacaó, hollandi kömény-
mag, sardinia, Chiozza-rizskeményítő,
németországi gelatin, pótkávék, ecet-
sav, peterswaldi koronás horganyfehér,
paraffingyertya, paraffin, Setzer-ultra-
marin és kékgolyó, la terpentinpótló,
Montan-viaszk, Manila- és papirkötöző-
zsineg, vaspor, ásványvizek, keserü-
vizek, anilinfestékek minden színben,

Szövőfonal, Uj, juta lisztes és gabona zsákok,

bármily mennyiségben és a legolcsóbb
napiárban kapható a

„CASA NOASTRA“
Kereskedelmi és Iparbank Rt.
Aruosztályánál
Satu-Mare (Szatmár)
Sürgőncím: „Mercur“

Több évi gyakorlattal
bíró ügyvéd ipari vagy
kereskedelmi vállalat-
nál igazgatói vagy más,
végzettségének megfelelő
állást keres. Felhívásra
ajánlatomat azonnal be-
nyújtom. Cím a kiadó-
hivatalban. 2994-1

Egy idősebb asszony
szakácsnőnek felvétetik.
Cím a kiadóhivatalban.
3043-1

Komoly, önálló nyom-
davezetőt, ki kiadóhiva-
tali teendőiben jártas,
könyvnyomda és lapkiadó
részvénytársaságnál, jó fi-
zetéssel azonnal állandó
alkalmazást nyerhet. Ki-
merítő ajánlatokat e lap
kiadóhivatala továbbít
esetleg cím ugyanott meg-
tudható. 3045-1

Perfekt gyors és gépiót
keres azonnali belépésre
az Uj Kelet szerkesztőségé.
Jelentkezni lehet délelőtt
11-től délután 6-ig Calea
Regele Ferdinand 48.

Intelligens német neve-
lőnöt keresek. Strohl Mór
Kömálalja-utca 15.

Bocskor, mosótalp, fel- sőbbor és szijgyártóblank

Állandóan nagy készlet kí-
csinyben és nagyban, legol-
csóbb árak mellett. — Vidéki
megrendeléseket kis posta-
csomagokban is elküldjük. —
Jelenlegi talp és bocskor ára
65-70 lei. — Vagontélnél
5 százalék kedvezmény.
SÁMSON BÖRGYÁR,
Gyógygyár-utca 1 — Gyors-
áru raktárral szemben. —
Telefon: gyár 3-86 — lakás 3-87
1278.

Törött aranyat, ezüstöt, valamint briliáns kö-
veket a legmagasabb árban
vesz GRÜNFELD, ékszerész, Calea Regele Fer-
dinánd (Wesselényi-u.) 21. sz.

KRISTÁLY
Fest, tisztít. • TELEFON
500, 11-21.

Szarut, szaruhegyet, aggancsot, husolást és csontot,
valamint mindennemű timárhulladékot legmagasabb
napiárban vásárol
Szaru- és csontárugyár Rt. Cluj

Első Erdélyrészi Ékszerárugyár CLUJ-KOLOZSVÁR, Str. Xenopol (Szappan-u. elején)

Állandóan raktáron tart saját készítményü
láncot, gyűrűt karkötőt stb. Vállal minden
e szakmába vágó munkák elkészítését, ala-
kítását és javítását. Fogászati arany és for-
rasztó. Huzal és lemez arany- és ezüstben.
Törmelékarany-beváltás.

2-13 TELEFON ..... TELEFON 2-13

Kássa A.

legolcsóbb géplakatos és villamoserő átviteli vállalat.
Szakmája mindenféle gépek és motorok javítása,
gyárak malmok és ipartelemek szerelését, bővítését,
javítását jutányosan vállalja. Javító műhely
CLUJ-KOLOZSVÁR, Calea Victoriei 99. sz.

Táblaüveget minden méretben, lámpaárut, 1262

kristályfehér lámpacső és csiszolt üveglakukat,
demijonokat raktárról azonnal szállítunk

Ausländer Testvérek

Cluj-Kolozsvár, Piata M. Viteazul
(v. Széchenyi-tér) 39 Telefon 9-54.
En-gros! En-detail!

Rottmann Károly és Tsai részvénytársaság

Timisiora IV. Strada Iancu
Vecarascu (Bem-utca) 14. sz.

Szesz-szabadraktár, szesz-dena-
turáló telep. Szilvórium- és tör-
kölyfőzde, rum-, likör- és konyak-
gyár. Bornagykereskedés.

Előírtasos hitelesített űrmértékek nagybani gyártása GRÜNWALD JAKAB

villanyerőre berendezett gyárában
legjutányosabban szerezhetők be. Ugyanott
konyhai felszerelési cikkek kaphatók. Cluj,
Piata M. Viteazul (v. Széchenyi-tér) 13. sz.

Irodaszolga
felvétetik cím a
kiadóhivatalban

„HELIOS“

Kötő- és Kötőszövőgyár Részv.-T.
TARGU-MURES

már üzemben van. Külföld-
ről hozott szakmunkásaival
gyárt mindenféle kötöttáru-
kat, elsőrendű minőségben

Viktoria

Faipari Műbutorgyár Rt.
Targu-Mures

Gyártelep, Sörház-u. 14. szám. Raktar: Szent-
györgy-u. 5. sz. Posta mellett.

Butorkereskedők figyelmébe!

Mielőtt butorszükségeit beszerezné tekintse
még a Viktoria butorgyár lerakatát, hol nagy
választékban hálósobák, ebédők, és uriszobák
kaphatók. Ugy egyszerű, mint legmodernebb ki-
vételben. Levél megkeresésre ajánlatot teszünk.
Vásárlás esetén feltételeink kedvezők. Ugyanott
tölggyádeszkák jutányos árban kaphatók.

Szörme bundákban és különféle

szörmékben

nagy választék. Megrendelés, átalakítás
és festést minden mennyiségben vállalunk

S. Eisenstädter & Co.

szücs, szörmeáruháza Cal. Reg. (v. Kos-
suth Lajos-u.) 2. Telefon 1-49.

Csiszoló- korongokat

eredeti NAXOS és TYROLIT
minden méretben

Belga Olajköveket

tégelygacél reszelőket,
szijkorongokat

Gatterfűrészeket

elsőrendű gép és henger-
olajokat szállít raktárról

SCHIEB

gépgyár Rt. fiókja
Cluj-Kolozsvár